

LAReS

Lowlands
Archaeological
Research
Service

Nieuwbouw aan de Prins Boudewijnlaan te Kontich Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
C. Beckers

Colofon

Titel: Nieuwbouw aan de Prins Boudewijnlaan te Kontich. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Christine Beckers
Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 415

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: maart 2021
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel I. Verslag van resultaten

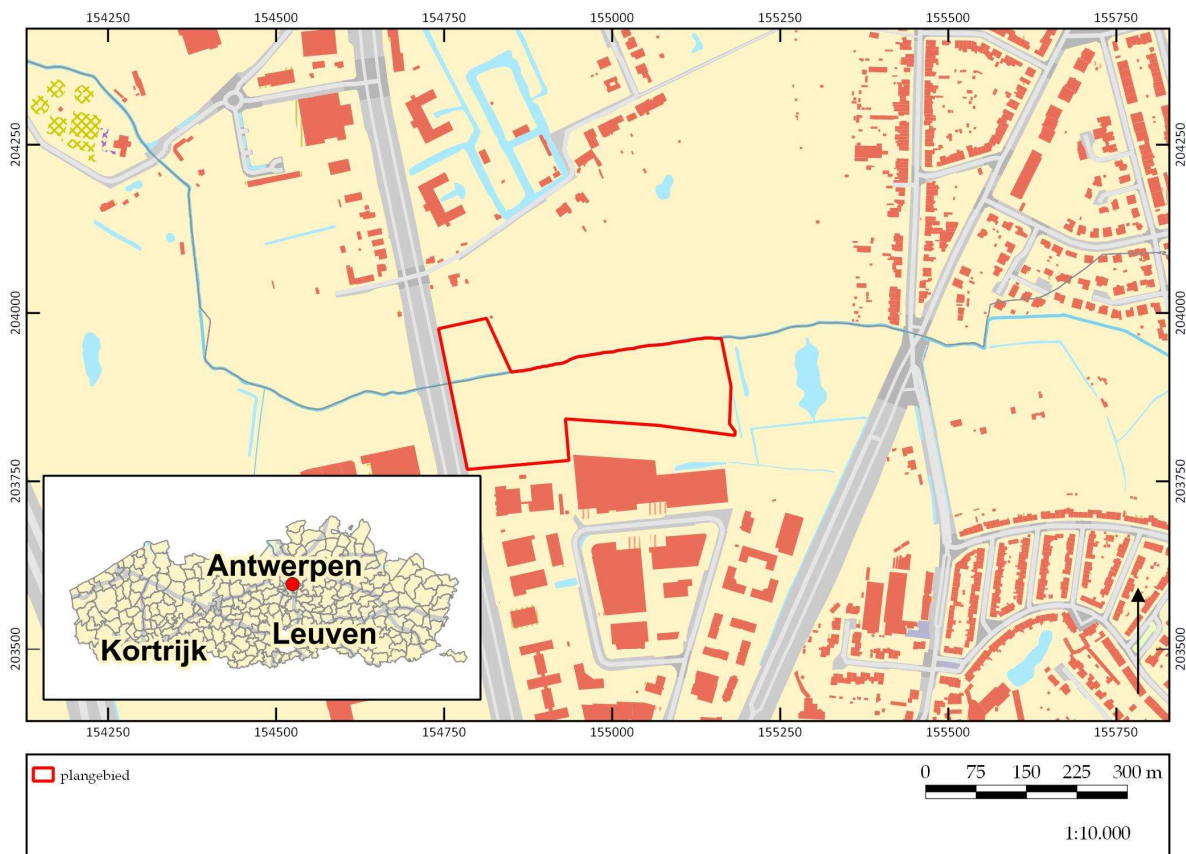
Inhoudstafel

1 INLEIDING	5
1.1 RANDVOORWAARDEN	6
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2 VRAAGSTELLINGEN	8
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKZAAMHEDEN	11
4.1 BESTAANDE TOESTAND	11
4.2 NIEUWE TOESTAND	12
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	14
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	14
5.2 HISTORISCHE BRONNEN	14
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	17
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	21
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	24
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	24
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	24
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	27
5.5.4 BODEMTYPE	27
5.5.5 POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	27
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	29
6 SYNTHESE	32
6.1 SYNTHESE VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK	32
6.1.1 SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	32
6.1.2 IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANDE WERKEN	33
6.1.3 POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELING	34
LITERATUUR	36
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	36
GERAADPLEEGDE WEBSITES	36

1 Inleiding

Het zuidelijke deel van het plangebied is gelegen in de gemeente Kontich, het perceel ten noorden van de Edegemse beek situeert zich in de gemeente Edegem (fig. 1). De betrokken percelen van het plangebied liggen aan de Prins Boudewijnlaan. Het terrein is momenteel onbebouwd en in gebruik als grasland/braakliggend terrein. Binnen de voorliggende plannen zullen de twee zuidelijke percelen (B123G en B124F) bebouwd worden met KMO-units en verhardingen. Het perceel B125C wordt afgegraven en op het perceel B125D plant de opdrachtgever de aanleg van een bufferbekken. Op het meest noordelijke perceel (C430L) worden kleinschalige werken uitgevoerd voor het opwaarderen van de fauna en flora.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©LARES

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning met stedenbouwkundig luik. Het onderzoek (projectcode 2021B180) werd uitgevoerd door twee erkende archeologen conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot

bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

Hoewel het terrein in principe toegankelijk is voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, wordt vanuit economische motieven gekozen voor een uitgesteld traject. Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem voorafgaand aan het indienen van de omgevingsvergunningsaanvraag wordt gezien als een financieel risico.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Prins Boudewijnlaan
Ligging	Prins Boudewijnlaan (naast nr. 30), 2550 Kontich
Kadastrale gegevens	Kontich, Afd. 1, Sectie B, nrs. 123G, 124F, 125C, 125D
Bounding Box	X Y
	154289.312375 202923.226419
	156528.049318 204287.480885
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2021B180
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Christine Beckers, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162 Christine Beckers: OE/ERK/Archeoloog/2020/00017
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	maart 2021
Geplande ingreep	nieuwbouw KMO
Totale oppervlakte plangebied	ca. 57.369 m ²
Totale oppervlakte te ontwikkelen	ca. 33.981 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 5.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, geldend voor industrieterreinen.
Randvoorwaarden	par. 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferende historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied niet beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aan- of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst. In bijlage zijn de beschikbare plannen opgenomen.

De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever.

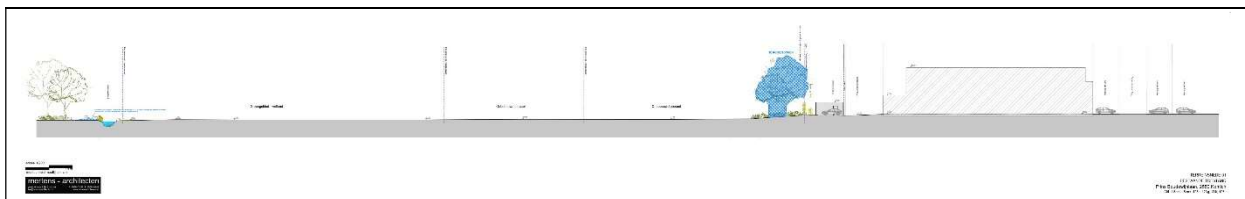
4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

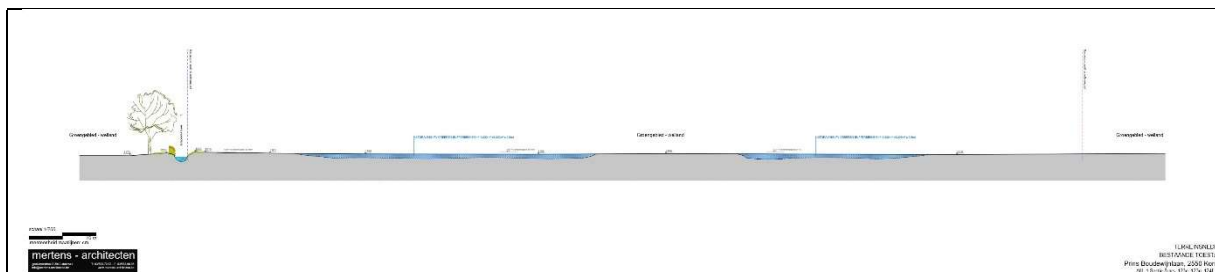
Momenteel is het plangebied onbebouwd en in gebruik als grasland/braakliggend terrein (fig. 2 & 3). Het heeft een totale oppervlakte van ca. 57.369 m². In het westen wordt het begrensd door de Prins Boudewijnlaan. Ten noorden en oosten strekken zich eveneens landbouwgronden/graslanden uit. Ten zuiden bevindt zich een groot industrieterrein. Langs de noordelijke perceelsgrens loopt de Edegemse Beek.

Figuur 2. Inplantingsplan bestaande toestand.

Figuur 3a. Terreinsnede westelijk deel bestaande toestand.

Figuur 3b. Terreinsnede oostelijk deel bestaande toestand.

4.2 Nieuwe toestand

De opdrachtgever plant de aanleg van een KMO-zone op de twee zuidelijke percelen (fig. 4-5). De funderingspoeren zullen tot op de vaste, draagkrachtige grond worden geplaatst (fig. 6). Aangezien er nog geen grondonderzoek is uitgevoerd in deze fase, is nog onbekend hoe diep de vaste, draagkrachtige bodem op dit terrein zit.

Aan de noord-, west- en zuidkant worden op verschillende plaatsen septische putten (volume 1.500 liter), kleinere doorstroomputten en RW-putten (volume 5.000 liter) voorzien. De leidingen vertrekken allen van binnen de nieuwe funderingen.

Het regenwater zal vanuit de RW-putten afgeleid worden naar de grachten en vandaaruit naar het nieuwe bufferbekken. De riolering loopt allemaal vanuit de septische putten rondom het nieuwe complex, om uiteindelijk aan te sluiten op de bestaande riolering. Tenslotte wordt nog wegenis en parkeerruimte voorzien.

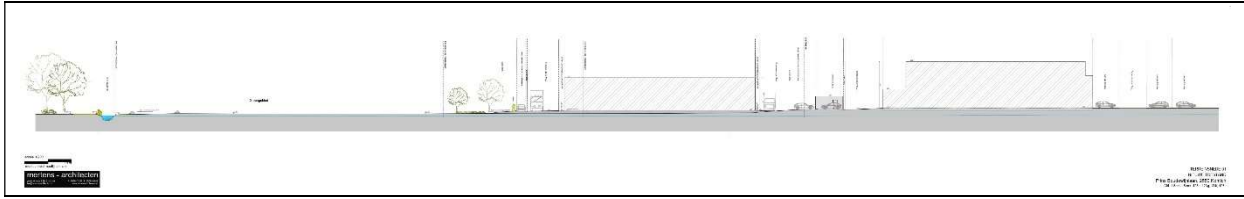
Op het noordelijke perceel (B125C) zal een nieuwe gracht van ongeveer 83 m lang en 50 cm diepte aangelegd worden.

Op perceel 430C wordt langsheen de Edegemse Beek de oever licht geherprofileerd. Dit is noodzakelijk voor de opwaardering van diversiteit flora en fauna van dit gebied. Na de werken wordt dit perceel afgestaan aan Natuurpunt.

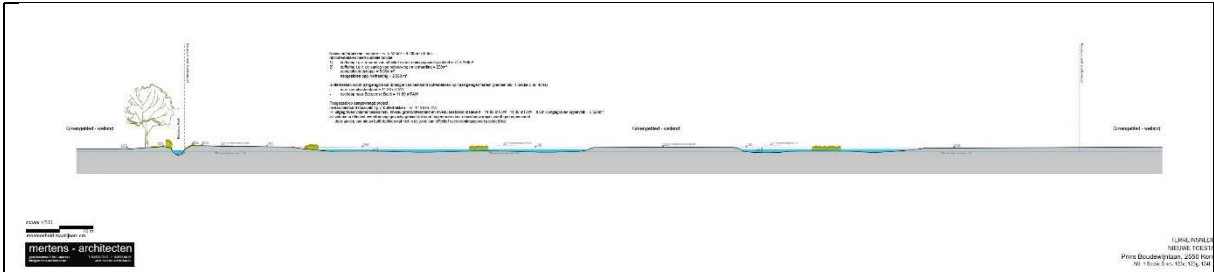
Op het perceel B125D plant de opdrachtgever de aanleg van een bufferbekken dat in verbinding staat met een gracht die op het perceel B125C zal worden uitgegraven (fig. 4 & 5). Het bufferbekken heeft een maximale diepte van 0,6 m -mv en heeft een oppervlakte van 9.200 m².

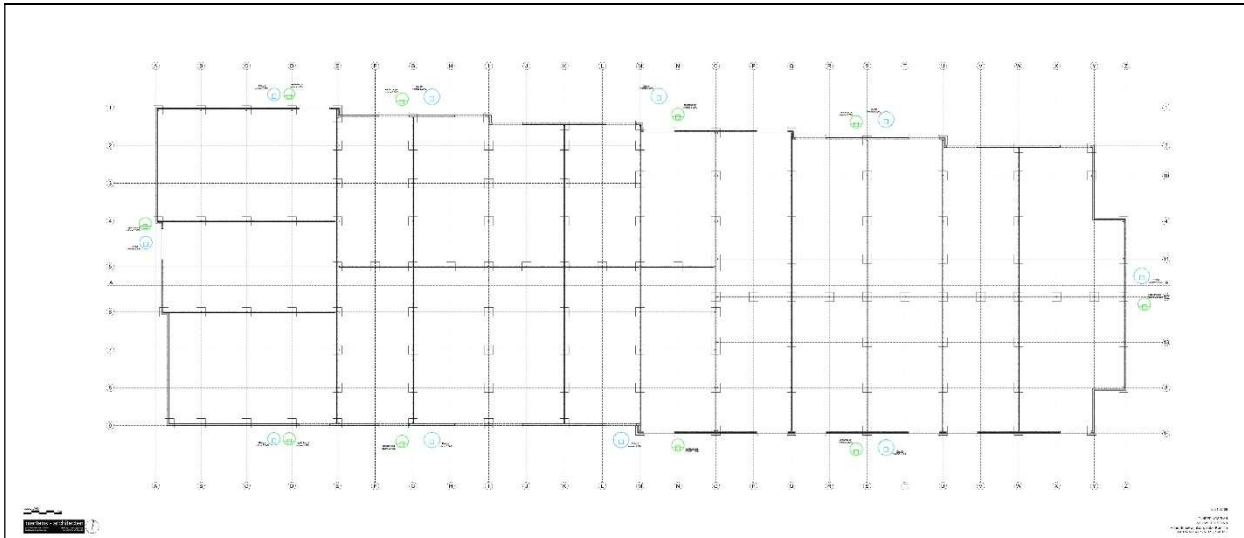
Figuur 4. Inplantingsplan nieuwe toestand.

Figuur 5a. Terreinsnede westelijke deel nieuwe toestand.

Figuur 5b. Terreinsnede oostelijke deel nieuwe toestand.

Figuur 6. Funderingsplan.

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Voor een deel van het plangebied is al reeds een archeologienota geschreven (2018I212¹). Door de aanpassing van de bouwplannen (uitbreiding van het onderzoeksgebied en aanpassing geplande werken) moest een nieuwe archeologienota worden opgesteld. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historische bronnen

Voor het historisch onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed en heemkundige literatuur online.

De geschiedenis van Kontich lijkt in verband te staan met een Romeinse vicus die werd opgegraven aan Kontich Kazerne. Ze werd in de 10^e en 11^e eeuw voor het eerst vermeld als 'castrum nomine Condacum'. Pas later, in 1147, werd Kontich vermeld als 'Contheca'.² Volgens een andere legende hoorde het graafschap Kontich aan graaf Witger. Kontich zou zich op dat moment uitgestrekt hebben tot aan de Rupel en de Schelde en omvatte Aartselaar, Boom, Hemiksem, Hove, Lint, Mortsel, Niel, Reet, Schelle en Waarloos. De dochter van graaf Witger, de Heilige Renildis, schonk dit graafschap in de 7^e eeuw aan de benedictijnerabdij van Lobbes. Door de invallen van de Noormannen ging dit bezit verloren, maar vanaf de 11^e eeuw kwam de abdij opnieuw gedeeltelijk in het bezit ervan. In 1573 werd het patronaat door de abdij van Lobbes geschonken aan kardinaal Granvelle. Pas in 1762 verkreeg de abdij opnieuw het patronaat over de kerken van Kontich, Waarloos, Reet en Aartselaar.

Tijdens de middeleeuwen was Kontich op administratief en juridisch vlak ingedeeld in twee gebieden, namelijk het Land van Rijen en het Land van Mechelen. Deze twee gebieden ontstonden nadat in 1238 hertog Hendrik II de volledige jurisdictie schonk aan Wouter Berthout, waardoor het Land van Mechelen ontstond naast het Land van Rijen onder de hertogen van Brabant. Deze twee jurisdicties zouden pas in de 17^e of 18^e eeuw vervagen.

De hertogen van Brabant (Land van Rijen) hadden onder meer een enclave in de dorpskern, namelijk het Sint-Martinuskerkhof, terwijl de Berthouts (Land van Mechelen) in het bezit waren van het overgrote gedeelte van de dorpskern. Hierdoor ontstonden er twee kerken in de dorpskom, de toenmalige Sint-Martenskerk en de

---

¹ Heirbaut 2018.

² Gysselinck 1960, 571.

Onze-Lieve-Vrouwekerk met kerkhof. De Sint-Martenskerk stond buiten het vroegere dorp en dateerde uit de 7^e of 8^e eeuw, maar werd vernield in de 16^e eeuw. Ze werd vervangen door een kapel die in 1863 tenslotte ook verdween. De Onze-Lieve Vrouwekerk stond enkele meters verder en werd opgericht tussen 1088 en 1149. Nadat de Sint-Martenskerk afbrandde, werd de kapelrij overgebracht naar de Onze-LieveVrouwekerk.

De eerste bebouwing te Kontich ontstond uit een kleine nederzetting in de kromming van de heerbaan die door de Franken werd uitgebouwd tot biest. Stilaan groeide het van een agrarische nederzetting tot een eigenlijke dorpskern in de onmiddellijke omgeving van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en dit voornamelijk in de 18^e eeuw. De huidige dorpskern ligt in het noorden van de gemeente en bestaat uit een rechthoekig plein gedomineerd door de kerk en het gemeentehuis, gelegen aan de kruising van de voornaamste wegen. Het oudste gedeelte van deze dorpskern is te situeren ten zuiden van dit plein. De overige bebouwing ontstond in de loop van de 19^e en 20^e eeuw.

Voor het historisch onderzoek over Edegem en Buizegem is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed.³

De geschiedenis van Edegem is vooral een geschiedenis van een rurale dorpsgemeenschap waar gedurende lange tijd de focus op landbouwexploitatie van het omliggende landschap heeft gelegen. Volgens toponymische studies behoort Buizegem samen met drie andere Edegemse plaatsnamen (Edegem, Ghipengeem/Grijpegem en (H)eisengheem) tot de vroegmiddeleeuwse ingaheemformaties. Deze zijn gevormd door een familienaam (Buso) + ingen of inga-heem en gaan terug tot de Merovingische en Karolingische nederzettingsformaties. Er is hierbij een verband tussen deze dichte groep vroegmiddeleeuwse toponiemen en de vruchtbare leembodem van deze zone onmiddellijk ten oosten en zuidoosten van Antwerpen. Bewoning is echter al vastgesteld in de Romeinse periode. Het bevond zich bij de heerbaan, de huidige Mechelsesteenweg. Oorspronkelijk was Edegem afhankelijk van de abdij van Lobbes en behoorde tot de parochie Kontich.

In de historische bronnen wordt Buizegem voor het eerst vermeld in 1159 onder de noemer mansus, geschonken door een zekere Ausilia aan de abdij van Tongerlo. Die vroege nederzetting groeide uit tot het eerste dorpscentrum, met kerk, van Edegem. Het bestaan van een driedig tiendestelsel toont aan dat de parochie Edegem ontstond voor de 9^e eeuw en dus waarschijnlijk door toedoen van de abdij Lobbes gesticht en losgemaakt van de moederparochie Kontich. Later werd Edegem afhankelijk van de bisschop van Kamerijk.

De van Buyseghems, reeds vermeld in 1186, waren eigenaars en heren zowel van hun stamzate Buizegem als van "Ter Borch". Zij maakten zich als landheren na de inval van de Noormannen meester van het Lobbesdomein "Ter Borch".

Het gehucht Edegem was een vroege Frankische nederzetting aan de huidige

---

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120678> en Vandeveldte et al. 2007.

Doelveldstraat. In de buurt van de Frankische hoeve "Aiengheem" ontstonden een aantal landbouwnederzettingen onder meer "Ten Eausele" waaruit de mansus "Ter Tommen" gesplitst werd. De familie Berthout kocht in 1195 het goed "Ter Tommen", en maakte de verplaatsing van de dorpskern van Buizegem naar Edegem mogelijk door de "Hoeve in het dorp" te schenken aan het huis van Pitsemburg te Mechelen. Pitsemburg gaf deze gronden in cijns waardoor de huizenbouw werd bevorderd en de woonkern in volle expansie kwam zodat de parochie zich tussen 1300 en 1344 verplaatste naar een belangrijker geworden agglomeratie. Als parochie is het voor het eerst vermeld in 1350.

Tot in de 14^e eeuw had Edegem, evenals Kontich, twee administratief-juridische gebieden: het gebied van de Berthouts, het Land van Mechelen, dat zich uitstrekte over de tweede dorpskern, en het hertogelijke gebied of Land van Rijen, onder meer het gehucht Buizegem. De heer van Cantecroy ruilde in 1387 met hertogin Joanna van Brabant de lagere en hogere heerlijkheid van Boechout-Hove tegen de volledige jurisdictie van EdegemMortsel. Daardoor kwam ook een einde aan de dubbele rechtsbedeling.

In de loop van de 13^e en 14^e eeuw nam Edegem, in oorsprong een hoeve, de rol van dorpscentrum over (zie infra). De familie van Buyseghem nam vanaf de 13^e eeuw haar intrek in de motte Ter Borch, gelegen langs de Drie Eikenstraat. Het oude kerkgebouw raakte wellicht rond 1300 in onbruik. Een nieuwe parochiekerk werd opgetrokken over het Hof Ter Linden waar een afgesplitste tak van de familie van Buyseghem haar woning had. Het kerkje van Buizegem diende vanaf de 16^e eeuw geleidelijk als steengroeve voor bouwmaterialen. Het betrokken perceel bleef wel de naam Oud Kerkhof dragen - deze naam staat ook op de kadasterkaart van Popp nog vermeld - en is tot vandaag eigendom van de kerk (momenteel de kerkfabriek van Sint-Paulus te Antwerpen). Ook de aanpalende straat, de huidige Jan Verbertlei, is op de oude kadasterkaart aangeduid als Oude Kerkhofweg. Op een oude kaart uit 1727 staat onder nummer 20 nog het eigendom van de pastoor vermeld.⁴ Op deze kaart staan ook de beide Buizegemhoeves, bewoond vanaf de 13^e - 14^e eeuw door nakomelingen van de van Buyseghems.

Het bouwen van fort V (1860-1866) in het noorden van Edegem, waarvoor een speciale spoorweg werd aangelegd en een aantal steenbakkerijen opgericht, heeft het landschap en het bevolkingsaantal sterk beïnvloed. Na de oprichting van een grot van Lourdes in 1884 groeide Edegem uit tot een bedevaartsoord. Verder werd onder meer een station opgericht aan de in 1875 aangelegde spoorweg Antwerpen-Boom. Stedelingen vestigden zich vanaf ca. 1890 te Edegem; landbouwgronden en hoeven verdwenen om plaats te ruimen voor villa's. Deze trend zette zich nog sterker door na 1950 zodat Edegem uitgroeide tot een typische woongemeente afgestemd op Antwerpen.

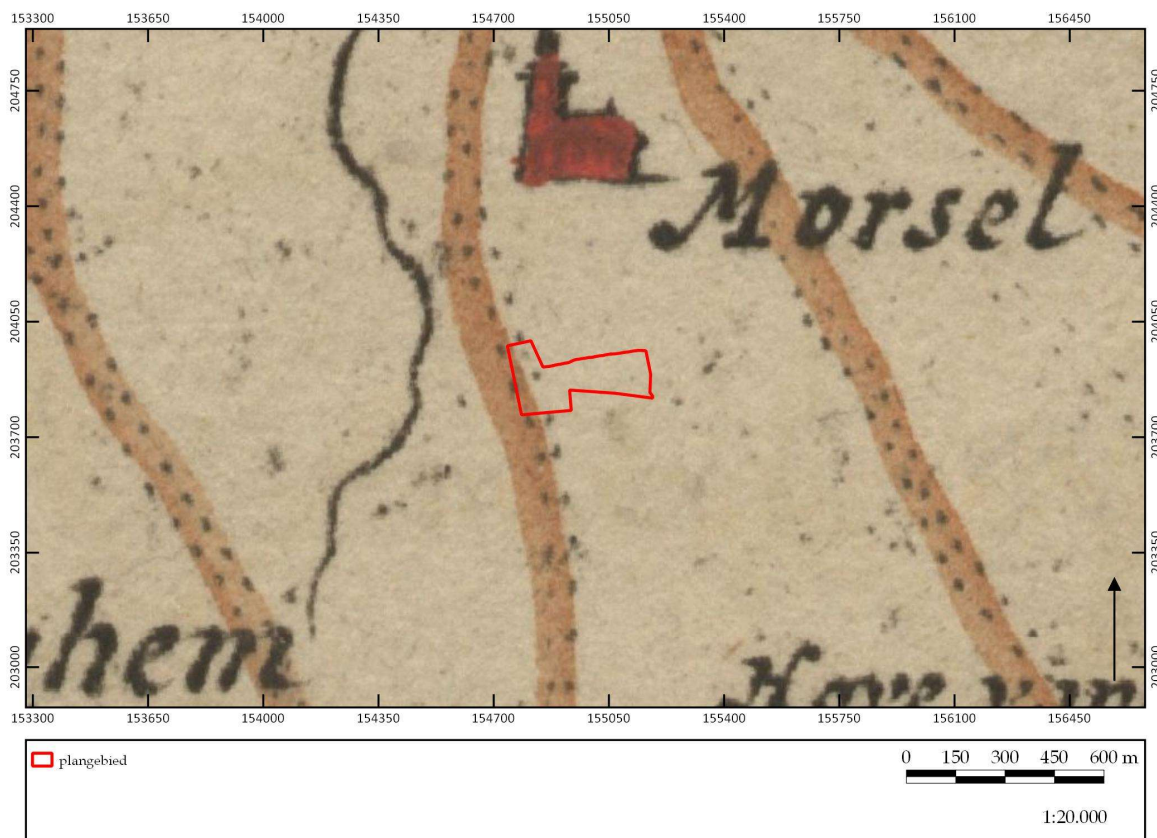
⁴ Vandeveldte et.al. 2017, fig. 3A.

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de Frickx-kaart, de kaarten van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, de Poppkaart en van Vandermaelenkaart gebruikt. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit plangebied niet beschikbaar.⁵ Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten ook bekeken.

Het plangebied ligt ten noorden van de historische dorpskern van Kontich, ten noordoosten van Edegem en ten zuiden van Mortsel. Als algemeen referentiekader lijkt de Frickxkaart (fig. 7) echter moeilijk als alleenstaand cartografisch document leesbaar. De kaart is te algemeen om er duidelijke informatie over het plangebied uit af te leiden. Daarenboven kan de kaart niet goed georeferereerd worden.

Figuur 7. Uitsnede uit de Frickxkaart (1744). ©LARES

De Ferrariskaart (1771-1778, fig. 8) geeft de ligging van het plangebied aan, waarbij duidelijk wordt dat het gedeeltelijk in een nattere zone ligt (het Kattenbroeck) en deels in landbouwgebied. Bebouwing komt niet voor in het plangebied. Deze situeert zich op enige afstand ten noorden en ten zuidoosten. Ten westen stroomt een beek (Edegemse Beek) doorheen het Kattenbroeck; hij ligt hier op grote afstand van het plangebied. Maar deze beek buigt af in oostelijke richting, waardoor hij deels langs en

⁵ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

deels doorheen het plangebied stroomt.

Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 9). Het plangebied is op deze kaart onbebouwd en is vermoedelijk nog steeds (deels) in gebruik als akker. Buiten de parcelering geeft deze kaart weinig informatie over het plangebied. Wel valt op dat de beek die op de Ferrariskaart ten zuiden van, en deels doorheen het zuidelijke deel van het plangebied stroomt, op deze kaart ten noorden van het plangebied afbuigt in oostelijke richting en daardoor helemaal niet doorheen het plangebied stroomt.

Nauw aansluitend bij de Atlas der Buurtwegen is de kadasterkaart van Popp (1842-1879, fig. 10). Ze baseren zich op dezelfde gegevens maar leggen de focus enigszins anders. Desondanks is er geen bijkomende informatie over het plangebied van deze kaart af te lezen. De beek is op dezelfde locatie aangegeven als op de Atlas der Buurtwegen.

De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen of het Poppkadaster (fig. 11). De zone van het plangebied is hier onbebouwd aangeduid. Hoogstwaarschijnlijk was het in gebruik als akker. De lijnen die op deze locatie zijn aangegeven, geven een indruk van het reliëf, dat niet vlak is maar enigszins hellend. Direct ten noorden stroomt de beek, onmiddellijk ten westen bevindt zich een uitgebreid dennenbos.

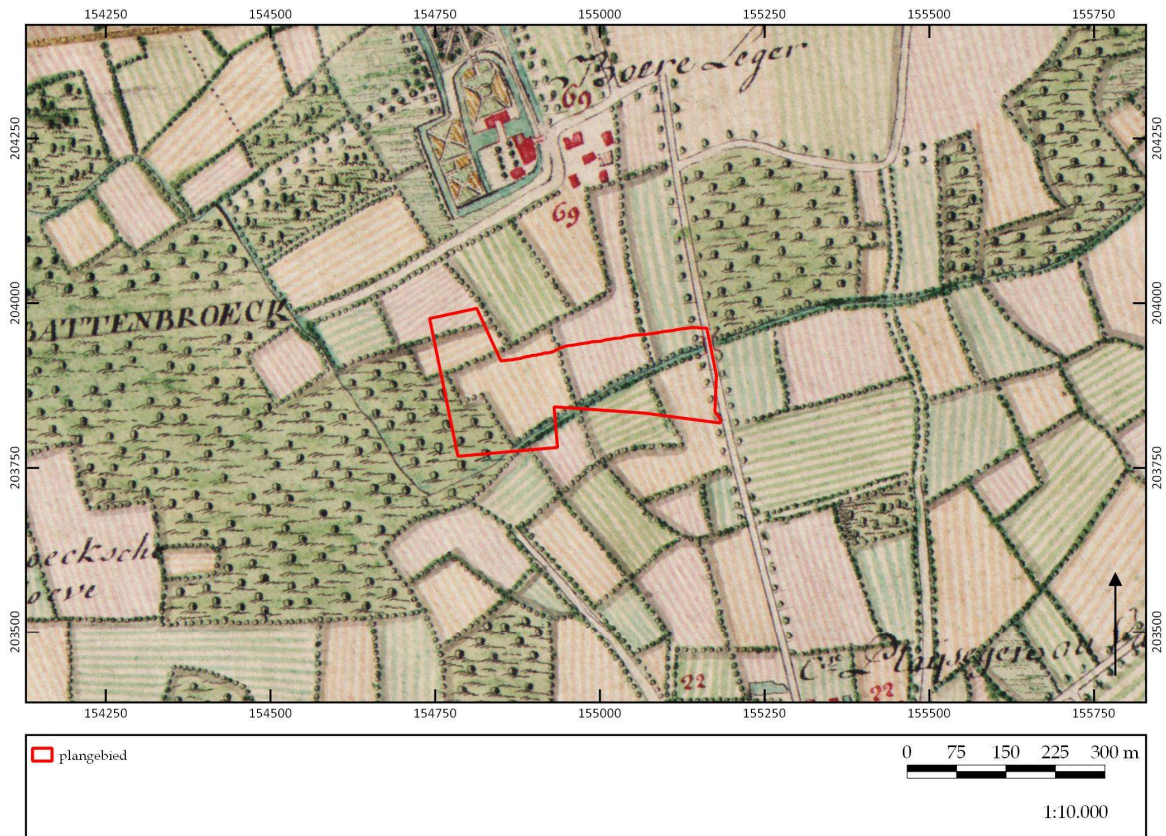
De hierboven besproken historische kaarten tonen een hoge mate van overeenkomst en continuïteit van het landgebruik in de regio vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw tot het einde van de 19^e eeuw. De omgeving kan als landbouwareaal gekarakteriseerd worden. Geen enkel kaartbeeld lijkt bewoning te suggereren binnen het plangebied.

Afsluitend zijn nog enkele topografische kaarten bekeken. Door de grote continuïteit binnen het plangebied en de hoge tijdsresolutie van de verschillende beschikbare topografische kaarten werd ervoor gekozen hier slechts een enkele te bespreken.⁶ Op onderstaande topografische kaart uit 1952-1969 is het reliëf te herkennen dat eerder al schematisch op de kaart van Vandermaelen te zien was (fig. 12). Het plangebied ligt op de helling van een heuvel. Veel bebouwing is in de nabijheid niet te zien. De omgeving behoudt duidelijk nog het landelijke karakter uit de 18^e en 19^e eeuw.

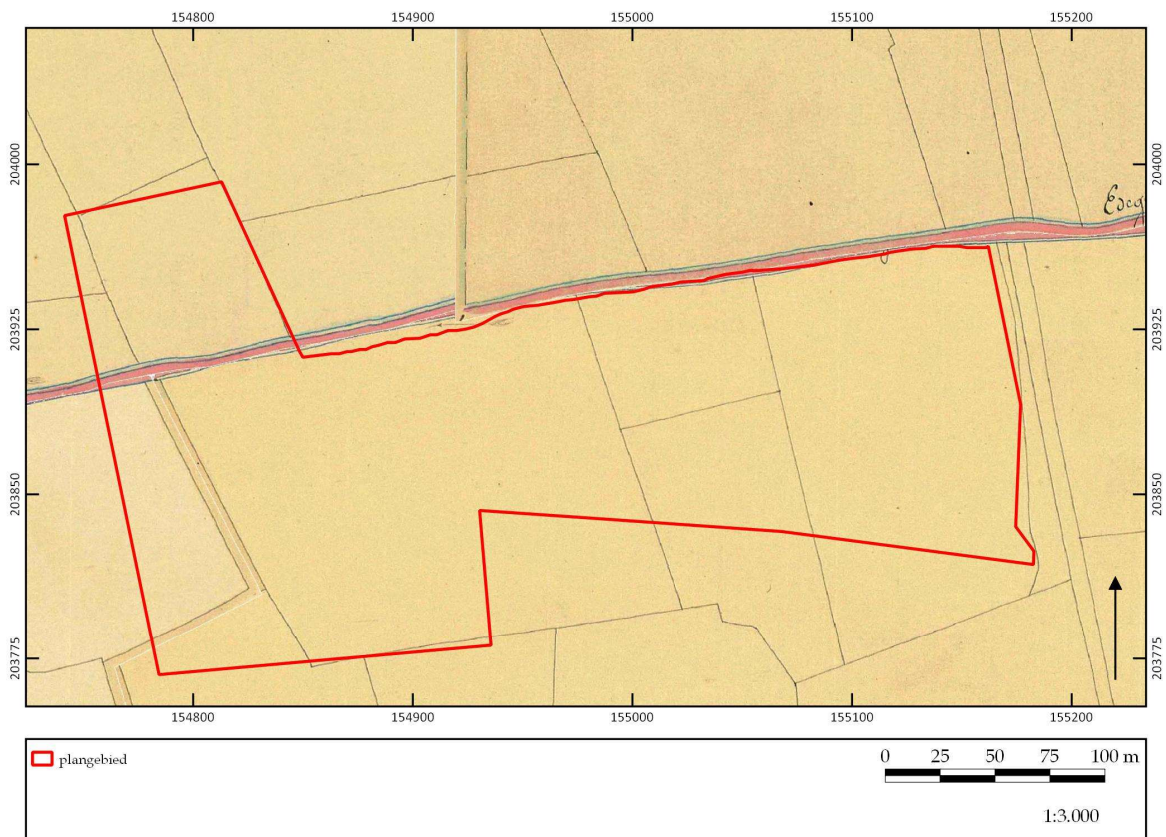
---

⁶ Voor het meest complete overzicht aan georeferencierte topografische kaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

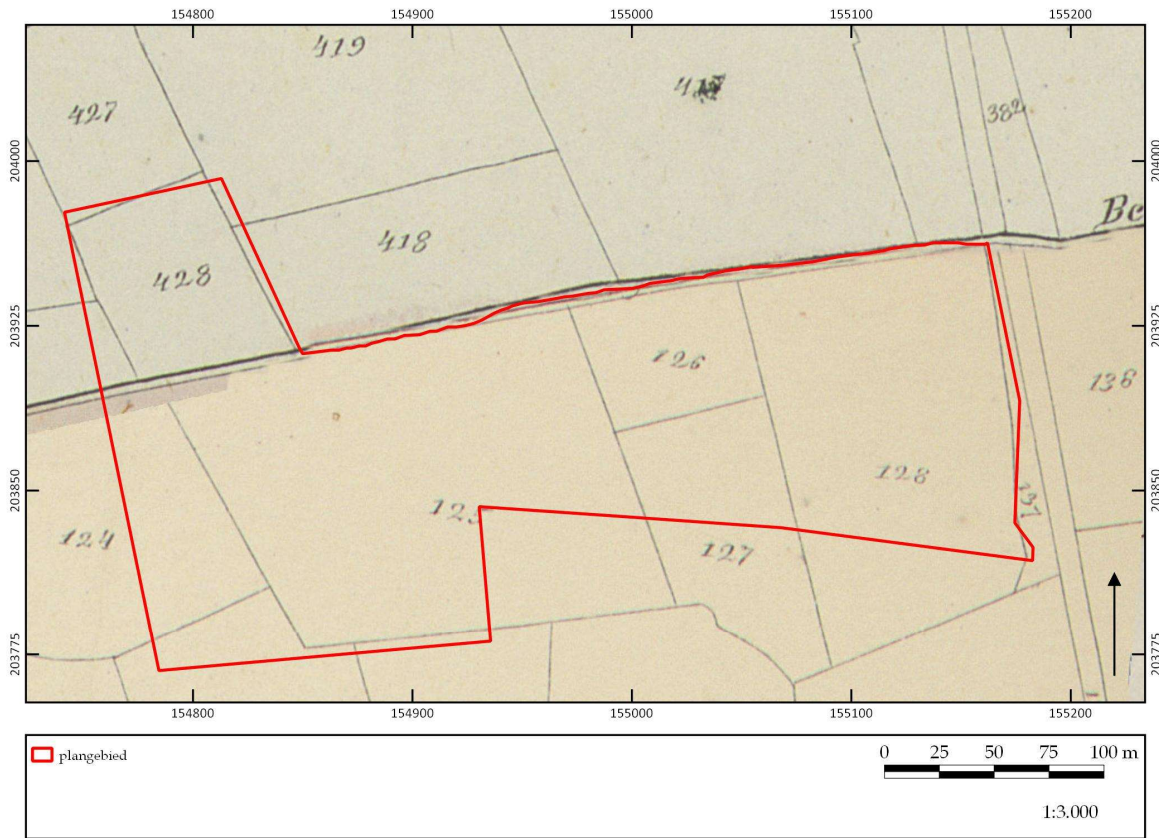

Figuur 8. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778). ©LARES

Figuur 9. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841). ©LARES

Figuur 10. Uitsnede uit de kadasterkaart van Popp (1842-1879). ©LARES

Figuur 11. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854). ©LARES

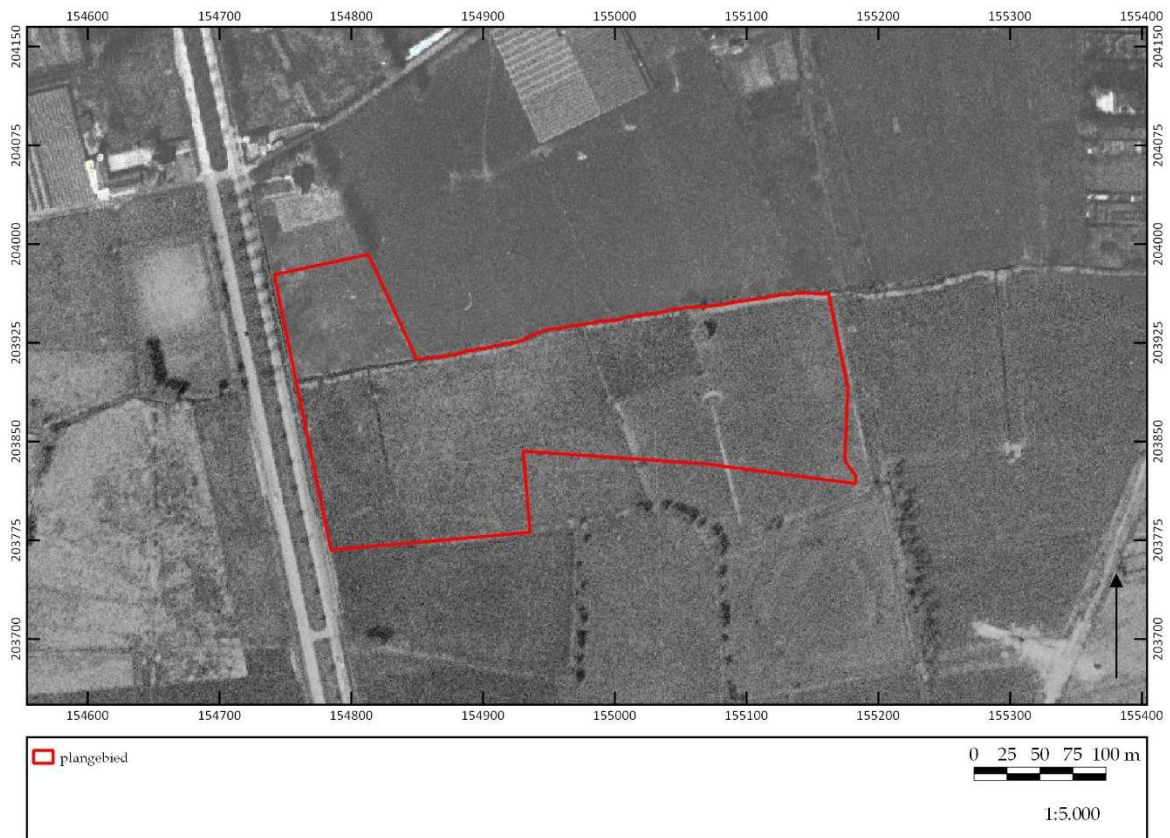

Figuur 12. Uitsnede uit de topografische kaart van België van 1969. ©CARTESIUS

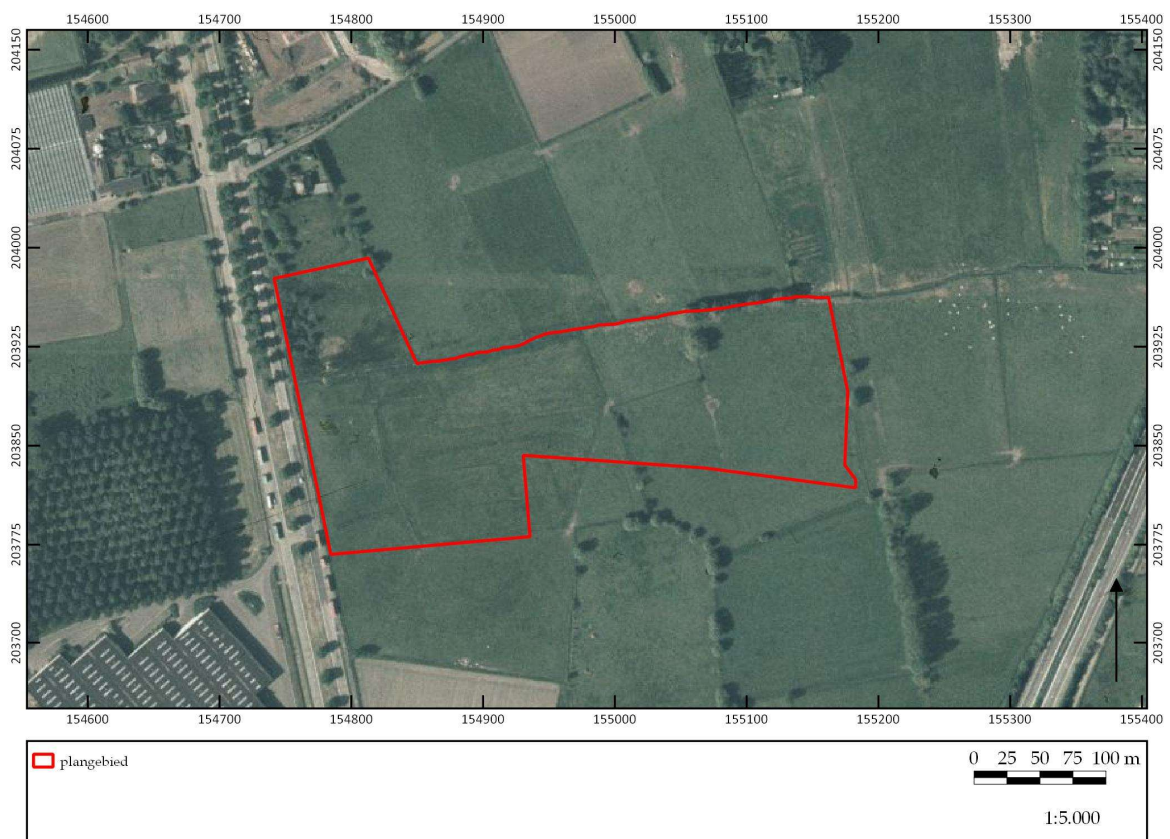
5.4 Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- en 19^e-eeuwse historische kaarten zijn ook luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 13) blijkt dat het perceel onbebouwd is. Te zien is ook dat de omgeving nog steeds een heel landelijk, agrarisch karakter heeft. De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (fig. 14) sluit hier grotendeels bij aan. Wel blijkt dat in de omgeving de eerste grootschalige industrieterreinen worden aangelegd, zoals bijvoorbeeld ten zuidwesten van het plangebied, aan de overkant van de Prins Boudewijnlaan. Het plangebied zelf blijft onbebouwd en is op deze foto in gebruik als grasland/braakliggend terrein. In 2000-2003 (fig. 15) is eenzelfde situatie te zien wat het plangebied betreft, maar de omgeving wordt steeds verder in gebruik genomen. Het terrein direct ten zuiden is nu ook bebouwd. De recente luchtfoto (fig. 16) toont geen veranderingen in het plangebied; de omgeving daarentegen wordt steeds dichter bebouwd met industrieterreinen.

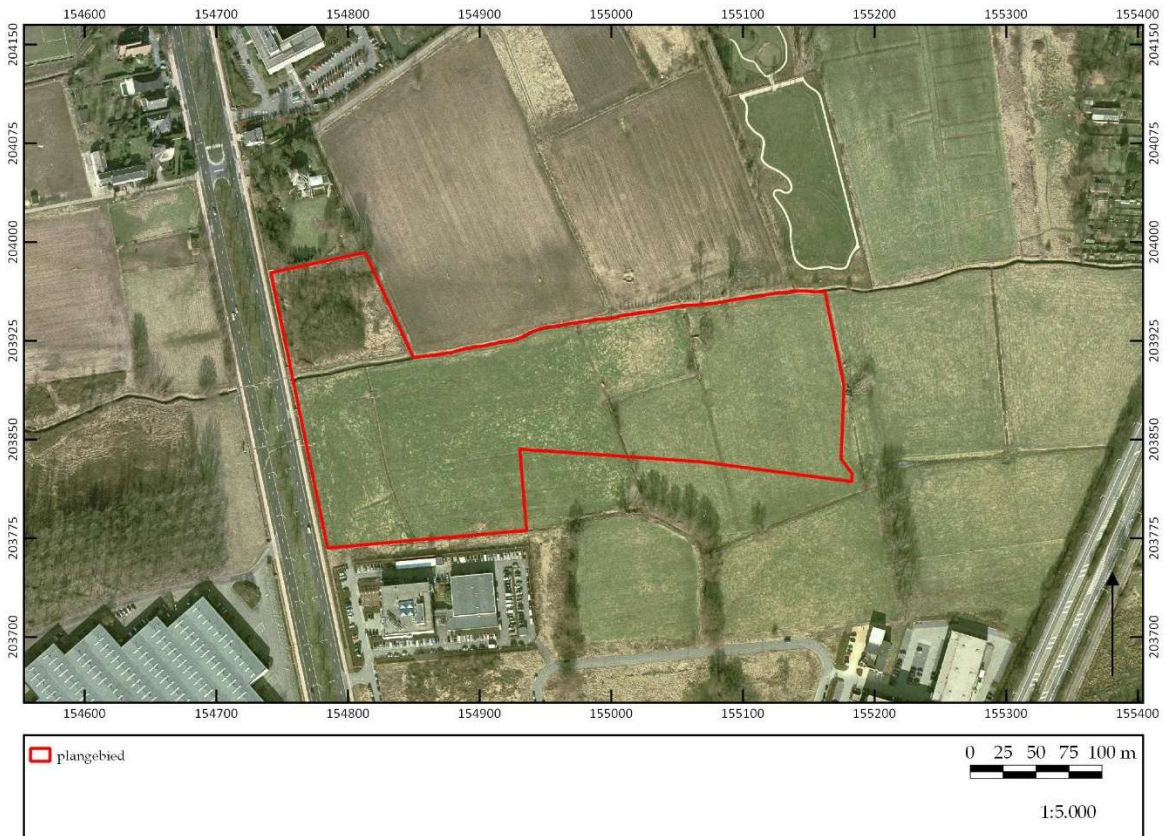

Figuur 13. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971. ©LARES

Figuur 14. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990. ©LARES

Figuur 15. Uitsnede van de luchtfoto uit 2000-2003. ©LARES

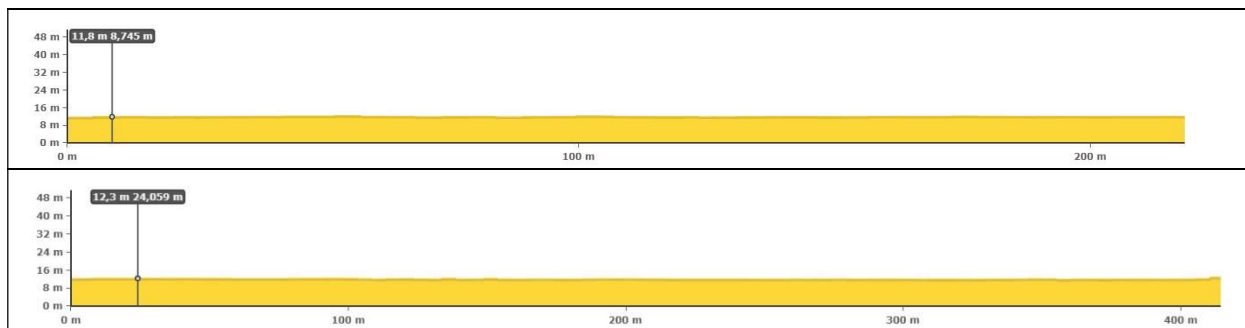

Figuur 16. Uitsnede van de luchtfoto's uit 2020. ©LARES

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.⁷ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Zoals op een aantal historische kaarten te zien was ligt het plangebied op een helling. Uit de terreindoorsnede blijkt echter dat het terrein wel zo goed als vlak is. Van noord naar zuid blijft dit maaiveld volledig gelijk, op 12,0 m +TAW. Van oost naar west loopt het terrein iets af: van 13,1m +TAW in het oosten naar 12,7 m +TAW in het westen (fig. 17).

Figuur 17. Terreindoorsnede: boven NO-ZW; NW-ZO onder.

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (fig. 18) wijst uit dat het plangebied gelegen is op het uiteinde van de flank van de dekzandrug die zich ten zuiden uitstrekt. Daarmee ligt het terrein onmiddellijk tegen de vallei van de Edegemse Beek, die op een afstand van maximaal 75 m stroomt. Er is een verschil zichtbaar in hoogteligging met de terreinen direct ten zuiden, maar dit kan verklaard worden op basis van de industrieterreinen die hier zijn aangelegd.

5.5.2 Tertiair geologische kaart

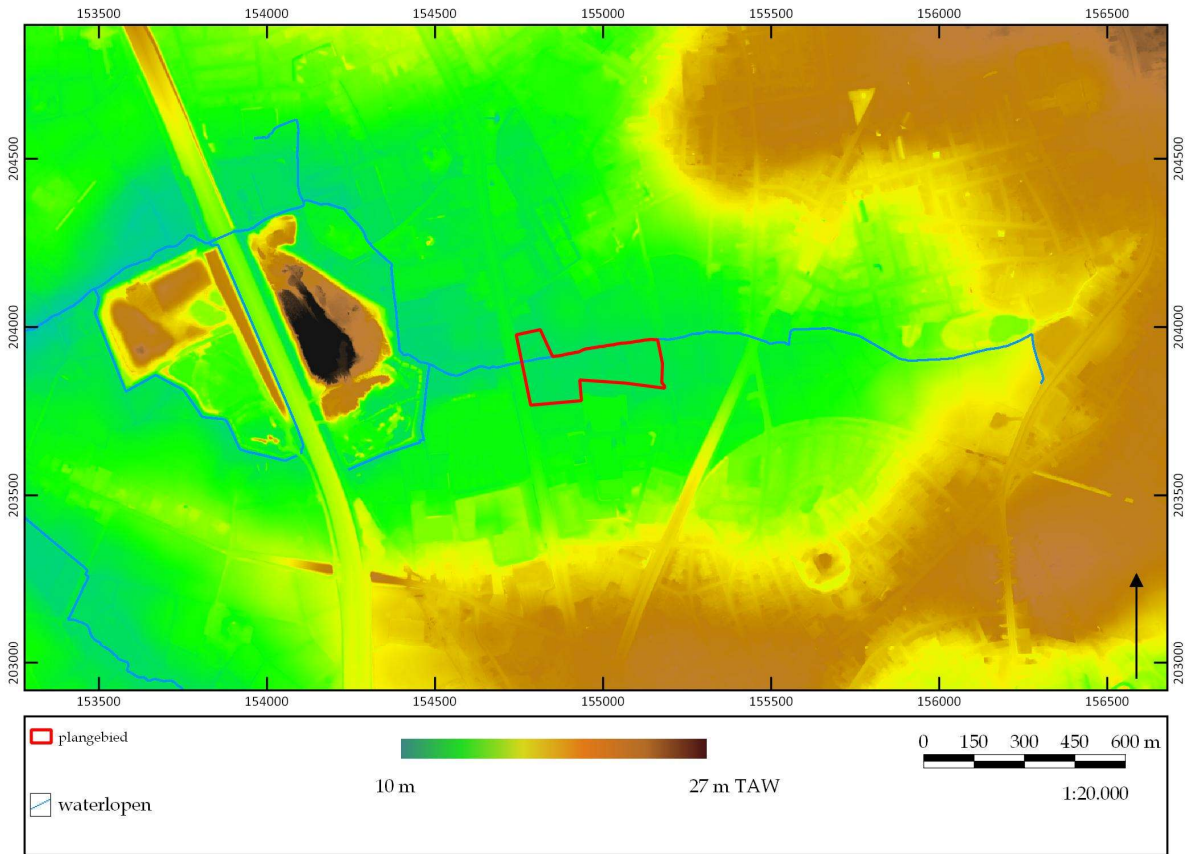
Op de tertiair geologische kaart (fig. 19) ligt het plangebied op de Formatie van Berchem. Deze bestaat uit donkergroen tot zwart zand, is sterk glauconiethoudend, bevat plaatselijk schelpen en is onderaan kleihoudend.⁸ De top van het tertiair zit volgens een geologische boring uit de buurt op een diepte van 4,4 m -mv.⁹

⁷ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

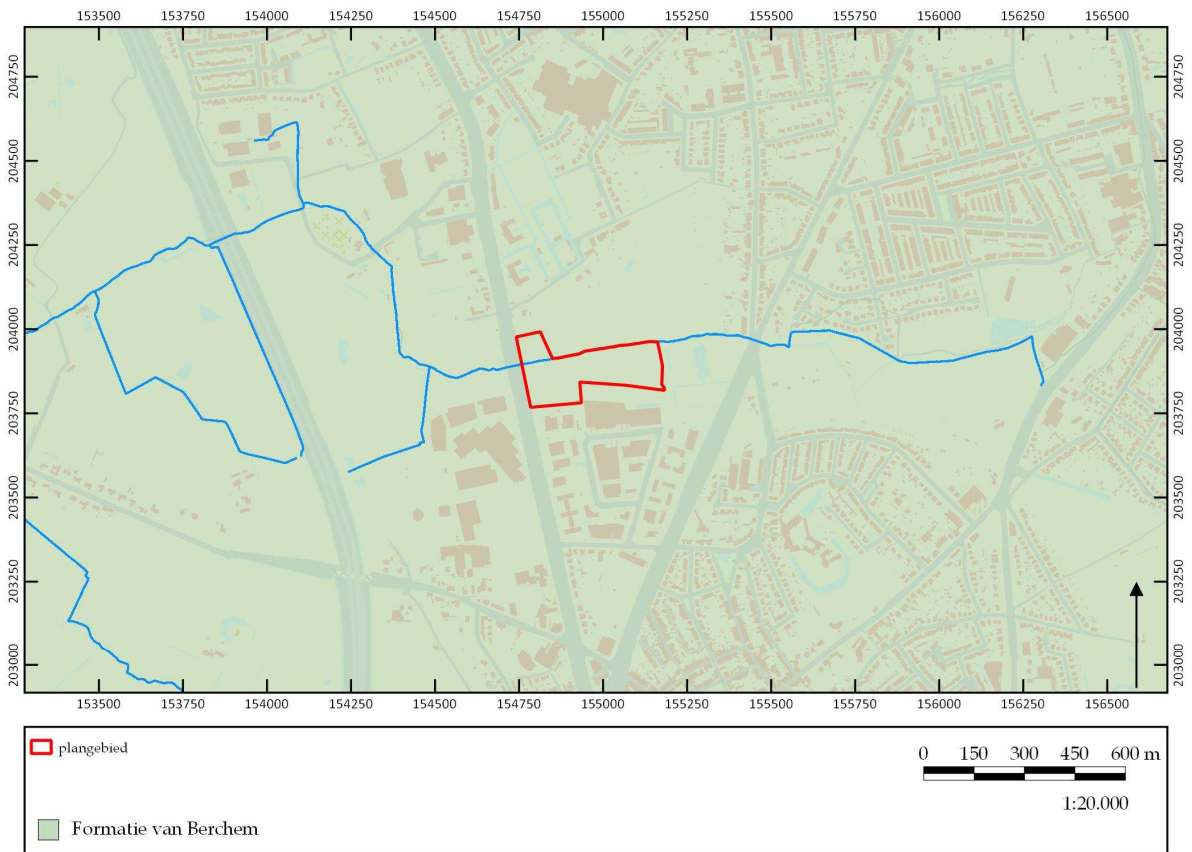
⁸ www.dov.vlaanderen.be.

⁹ Boring UG-TGO-90/25-B1 (www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.)

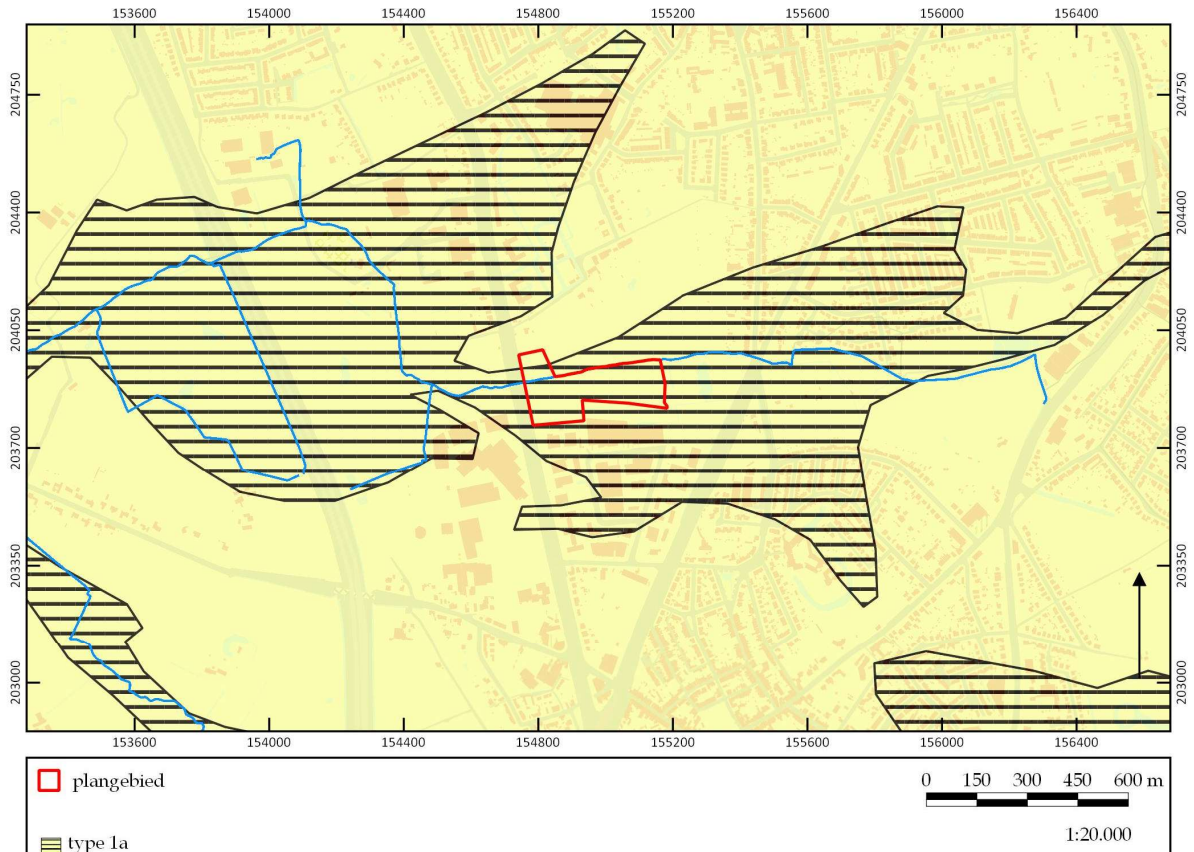

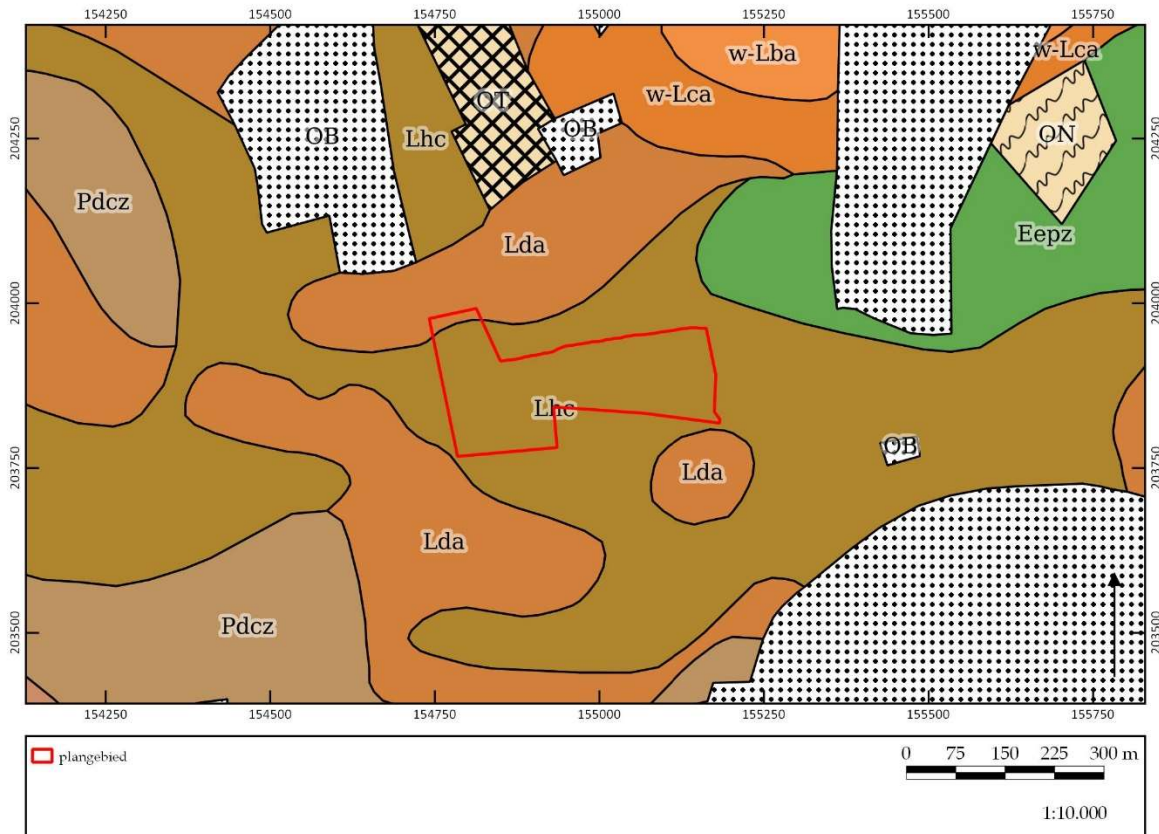
Figuur 18. Hoogteligging op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II. ©LARES

Figuur 19. Uitsnede van de tertiair geologische kaart. ©LARES

Figuur 20. Uitsnede van de quartair geologische kaart. ©LARES

Figuur 21. Uitsnede van de bodemkaart. ©LARES

5.5.3 Quartair geologische kaart

Het huidige landschap wordt voor een deel bepaald door de eolische afzettingen uit het laat-pleistoceen en vroeg-holoceen. Zand en leem werd vanuit de laagvlakte van de huidige Noordzee geblazen en vormde dekzandruggen. Daar waar zand of leem niet gefixeerd was, of later door ontginning bloot kwam te liggen, ontstonden stuifduinen. Op de quartair geologische kaart (fig. 20) wordt aangegeven dat in het plangebied holocene en/of tardiglaciale fluviaatiele afzettingen boven op de pleistocene sequentie voorkomen (profieltype 1a).¹⁰

5.5.4 Bodemtype

In de quartaire afzettingen is binnen de aflijning van het projectgebied het bodemtype Lhc ontwikkeld (fig. 21). Dit zijn sterk gleyige zandleemgronden met sterk gevlekte textuur B-horizont. De waterhuishouding van de ondiepe substraatgronden is ongunstig. Het zijn natte stuwwatergronden, die weliswaar na drainering goede landbouwgronden opleveren.

Een kleine strook in het noorden is gekarteerd als een Lda. Dit zijn matig natte zandleembodems met textuur B horizont. De waterhuishouding van deze matig gleyige zandleemgronden heeft enige beperkingen: ze zijn te nat in de winter en blijven lang fris in de lente. Een onderliggend zandig substraat oefent een zekere drainerende werking uit.¹¹

5.5.5 Potentiële bodemerosie en bodembedekking

De potentiële bodemerosiekaart per perceel (fig. 22) geeft aan dat voor het plangebied een verwaarloosbare bodemerosie geldt. Over het meest noordelijk deel is er geen informatie ter handen.

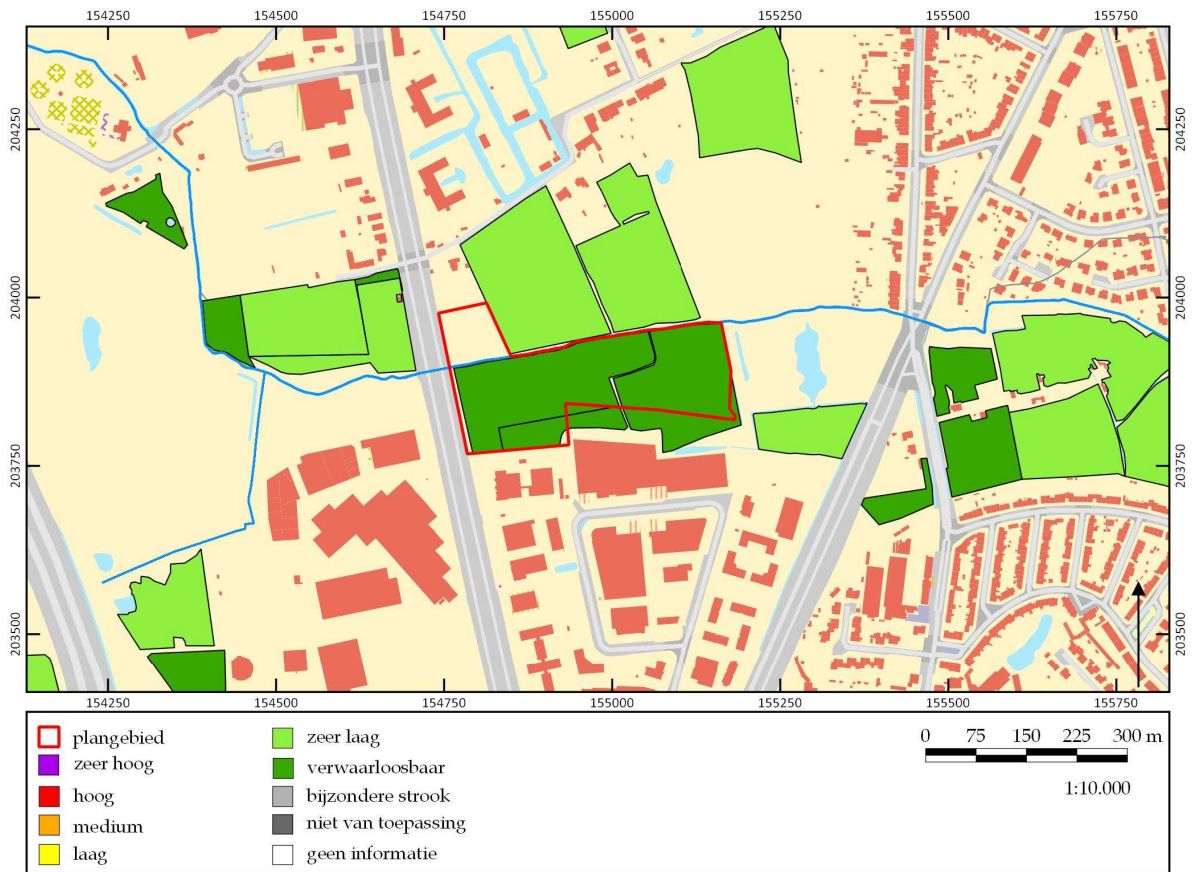
Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (fig. 23) blijkt een situatie die overeenkomt met de huidige werkelijkheid, zoals hierboven reeds uitgebreid beschreven.

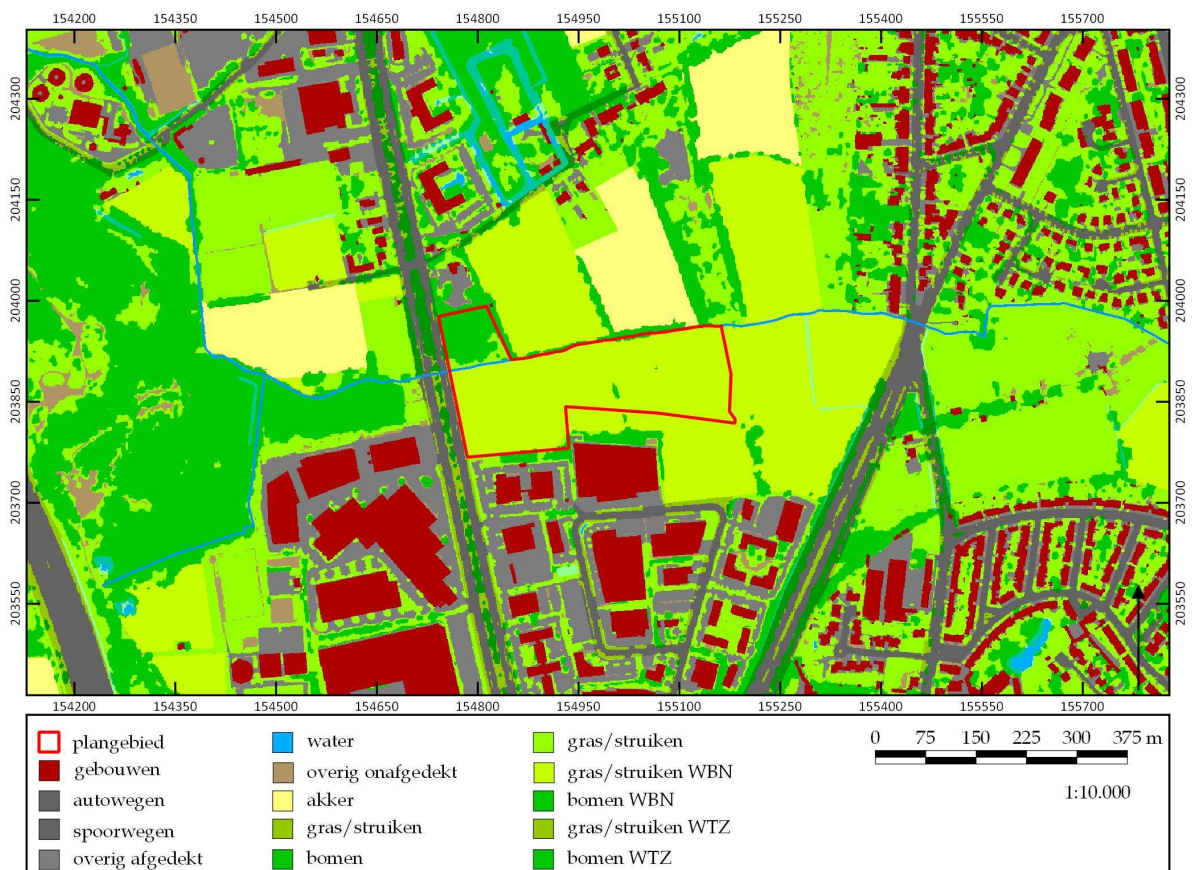
¹⁰ www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

¹¹ www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

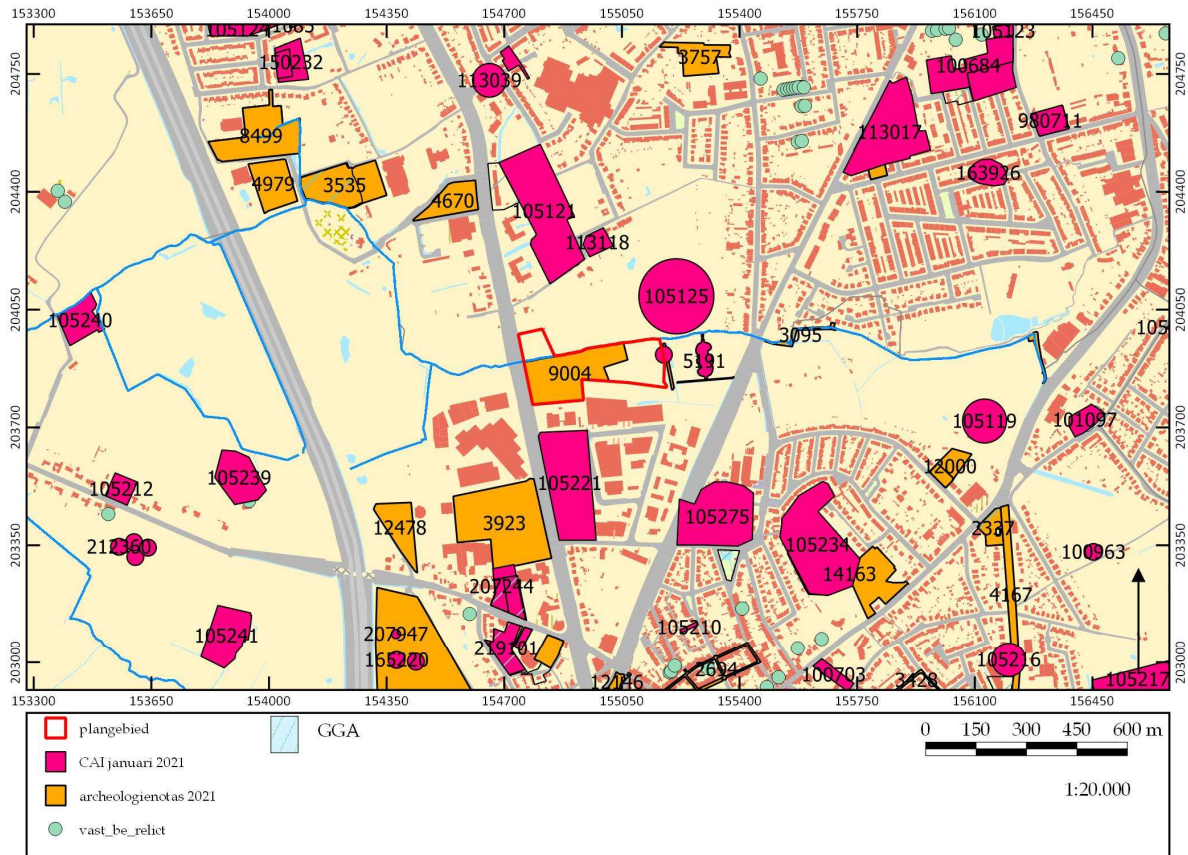
Figuur 22. Uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart. ©LARES

Figuur 23. Uitsnede van de bodembedekkingskaart. ©LARES

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied zijn alvast geen archeologische waarden aangetroffen (fig. 24).¹² In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied.

Figuur 24. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©OE/LARES

Centraal Archeologische Inventaris:

STEENTIJD

- **CAI ID 105125:** Edegem: Edegemse Beek I: bij een veldprospectie werd hier lithisch materiaal gevonden. Een nauwkeurigere datering dan de steentijd is er niet.

MIDDELEEUWEN - NIEUWE TIJD

- **CAI ID 113118:** Edegem, Boerenlegerhof: gelegen aan de oostzijde van het Arendsnest kasteeldomein (ID 105121). De naam komt voor vanaf het begin van de 17^e eeuw. Daarvoor sprak men van "Hof ter Hage" of "Hof ter Hoger Hage". Mogelijk gaat het terug op een middeleeuwse motte.

¹² Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 19 november 2019 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

- **CAI ID 105121:** Arendsnest, een laatmiddeleeuwse groepering van hoeves. In de nieuwe tijd een alleenstaand huis met brouwerij, hoeve en lushof
- **CAI ID 105221:** Tijdens een controle en prospectie zijn hier kuilen en aardewerk uit de volle middeleeuwen gevonden.
- **CAI ID 105275:** Pluysegem-hof: versterkt kasteel met twee slotgrachten, daterend uit de middeleeuwen.
- **CAI ID 105234:** Kasteel Altena (nieuwe tijd), een van oorsprong 16^e-eeuwse hoeve.
- **CAI ID 220385:** Edegemse Beek. Op deze locatie trof men zes geoxideerde musketballen uit de nieuwe tijd aan.

Voor een terrein net ten oosten van het onderzoeksgebied (ID5191 en ID8837) is een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Uit de landschappelijke boringen bleek dat bodem aan het loopoppervlak is ontwikkeld in fluviatiele sedimenten bestaande uit zandleem bovenop herwerkte tertiaire glauconietrijke zanden. Op vlak van profielontwikkeling kenmerken de bodemprofielen zich door de ontwikkeling van een textuur B-horizont onder de ploeglaag. Dieper in de moederbodem waren sporen te herkennen van oxidatie van Fe- en Mn-oxiden, veroorzaakt door fluctuaties van de grondwatertafel. Globaal gezien vertoont de bodemopbouw een goede bewaring, wat wordt afgeleid uit de goede bewaring van het aanwezige textuur B-horizont in alle boringen binnen het projectgebied. De impact van enige erosie binnen het projectgebied zal zich hebben beperkt tot een oppervlakkige aftopping van de ploeglaag.¹³ Bij het verkennend archeologisch booronderzoek werden geen archeologische of paleoecologische indicatoren aangetroffen.¹⁴ Het proefsleuvenonderzoek bracht een aantal sporen aan het licht die getuigen van rurale activiteiten. Het gaat enerzijds om de restanten van een lokale weg, dewelke algemeen matig tot slecht is bewaard. Het tracé loopt parallel met de huidige gracht en kan over een lengte van ca. 30 m worden gevolgd. Anderzijds gaat het om acht kuilen met sterk variabele dimensies die mogelijk kunnen gerelateerd worden met artisanale activiteiten als bijvoorbeeld sedimentontginningen. De karrensporen fungeerden niet op eenzelfde moment in het verleden als de kuilen aangezien deze worden oversneden en aldus ouder zijn. Voor de karrensporen kan geen concrete datering worden vooropgesteld. De kuilen kunnen ten vroegste in de middeleeuwen worden gesitueerd, maar zijn gezien de duidelijke aftekening in vlak en coupe vermoedelijk jonger.¹⁵ Er is geen opgraving geadviseerd.

Voor de Prins Boudewijnlaan 7 is een archeologienota opgesteld (ID3923) maar hier is geen verder onderzoek voorgesteld. Voor een terrein aan de Groenen Weg, ten zuidoosten (ID15491) is een uitgesteld traject voorgesteld maar dit is nog niet uitgevoerd. Voor de Prins Boudewijnlaan 160 is een archeologienota opgesteld waarbij het terrein wordt vrijgegeven (ID4670).

---

¹³ Noens et al. 2017.

¹⁴ Jacops et al. 2018.

¹⁵ Jacops et al. 2018.

Overige inventarissen:

Er zijn geen waarden gevonden in:

- Beschermd Onroerend Erfgoed: cultuurhistorische landschappen, archeologische sites, stads- en dorpsgezichten, monumenten en overgangszones;
- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris: landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed - gehelen;
- Wetenschappelijke inventaris: orgels, wereldoorlog relictten;
- Unesco Werelderfgoed;
- Beheersplannen;
- Erfgoedlandschappen.

6 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief. Vervolgens wordt een korte synthese gegeven voor een niet-gespecialiseerd publiek.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

6.1 Synthese voor gespecialiseerd publiek

6.1.1 Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

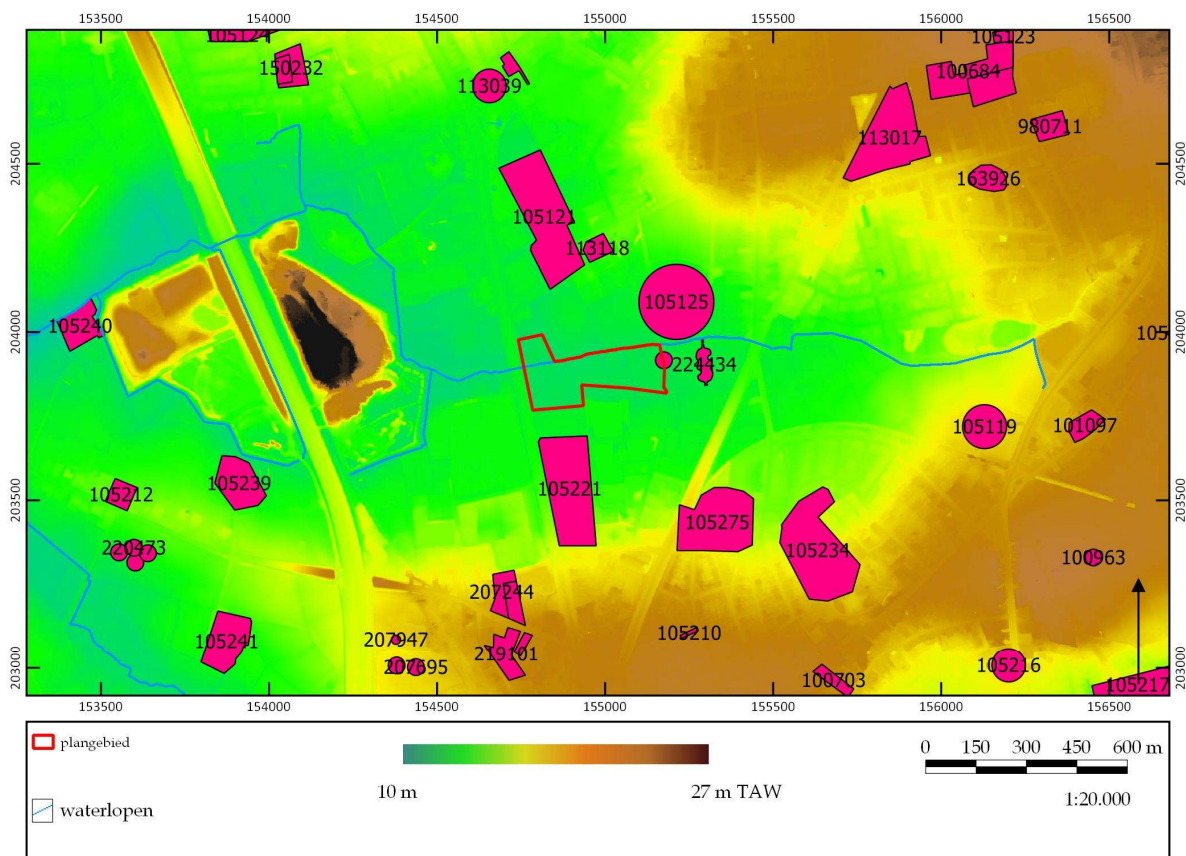
De bodemkundige gegevens hebben aangetoond dat het hier aanwezige bodemtype Lhc is, sterk gleyige zandleemgronden met sterk gevlekte textuur B-horizont. Dit is te verklaren door de aanwezigheid van de Edegemse Beek ten noorden van het plangebied.

Het plangebied ligt in de archeoregio Kempen; het ligt niet in een archeologische zone noch gebieden waar geen archeologie meer te verwachten is. Wat het archeologische verhaal betreft, blijkt dat er in de omgeving nog niet heel veel bekend is aan archeologische vindplaatsen. Hoewel er in de gemeentes Edegem en Kontich al wel het nodige bekend is, is voor deze locatie de informatie schaars. Dit wil echter niet zeggen dat er geen potentie is om archeologische resten te treffen: er zijn immers wel enkele vindplaatsen bekend uit de steentijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Tijdens de laatste eeuwen is het plangebied eerst deels, daarna volledig in gebruik genomen als landbouwgebied. Het is nooit bebouwd geweest, waardoor er – op basis

van het bureauonderzoek – geconcludeerd kan worden dat er geen grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden. Hierom kan niet worden uitgesloten dat in het plangebied op geringe diepte archeologische waarden uit alle perioden aanwezig kunnen zijn.

Figuur 25. Analysekaart op basis van de DTM en de CAI-waarden. ©LARES

6.1.2 Impact van vroegere en geplande werken

Het plangebied bestaat thans uit braakliggende grond of weide. Op de historische kaarten wordt het (deels) aangeduid als akker. De verstoring van de bodem heeft dus enkel betrekking op de ploeglaag.

Voor wat betreft de toekomstige plannen zal het plangebied ontwikkeld worden als KMO-zone (twee zuidelijke percelen). Ter hoogte van het noordelijke perceel wordt een gracht aangelegd (ca. 83 m lang en 50 cm diep). Er wordt ook een bufferbekken aangelegd. De bodemingreep van het bufferbekken bedraagt 0,6 m -mv. Ter hoogte van de KMO-zone wordt de bodem afgegraven tot op de draagkrachtige bodem, waarna deze 0,6 tot 0,7 m wordt opgehoogd in functie van de aanleg van de KMO-zone. Funderingspoeren worden op vaste, draagkrachtige bodem geplaatst. Verder worden op regelmatige afstanden langs de noord-, zuid- en westkant septische en RW-putten geslagen, met bijhorende leidingen en riolering.

Voor perceel C430L worden kleinschalige ingrepen gepland aan de oever van de Edegemse Beek. Voor dit perceel kan dus gesproken worden van een kleine impact langs de oever; verder worden geen werken uitgevoerd op dit perceel.

De werken hebben een grote impact (op uitzondering van perceel C430L en een deel van B125C na) waardoor eventueel aanwezige archeologische resten onherroepelijk vernield worden en deze kunnen bijgevolg niet in situ bewaard blijven.

6.1.3 Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbeveling

Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gradiëntsituatie aanwezig is: ten noorden van het plangebied stroomt de Edegemse Beek. Het plangebied ligt net aan de voet van de helling van de zuidelijk gelegen dekzandrug. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit de steentijd. Vindplaatsen uit deze periode situeren zich doorgaans in een zone van 0 – 250 m vanaf water (dit kan een beek, rivier, ven of drassige laagte zijn). De afstand tot de Edegemse Beek is verwaarloosbaar aangezien hij de noordgrens vormt van het plangebied, waardoor dit terrein binnen de range valt waarin steentijdsites verwacht kunnen worden. Ondanks dat er geen dergelijke vondsten aanwezig zijn in de onmiddellijke omgeving kan toch een middelhoge kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode voor het grootste deel van het plangebied, maar niet voor perceel C430L en een deel van B125C waarvoor een kleine kans geldt. Vondsten kunnen hierbij bestaan uit stenen artefacten, eventueel kunnen ook bot en houtskool aangetroffen worden. Ze kunnen al vanaf het maaiveld voorkomen, net als in de bouwvoor. Echter onder de bouwvoor kunnen ze in context voorkomen.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd en wordt men sedentair. De aanwezigheid van vruchtbare leemgronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn nog geen resten uit het neolithicum tot de middeleeuwen bekend. Dicht bij nederzettingen kunnen ook grafvelden verwacht worden. Ook hiervan zijn in de regio nog geen resten gevonden.

Uit de bodemkaart blijkt dat het terrein gekenmerkt wordt door natte gronden. Bewoning komt eerder voor op wat drogere gronden, waardoor niet onmiddellijk verwacht wordt sporen van bewoning aan te treffen binnen de grenzen van het plangebied. Anderzijds kan het ook niet uitgesloten worden, aangezien de locatie aan de voet van de helling van de dekzandrug ligt en het mogelijk is dat condities hier toch voldoende droog waren voor bewoning. Ook begraving is niet uit te sluiten. De potentie wordt bijgevolg ook als middelhoog benoemd, voor het grootste deel van het plangebied, maar niet voor perceel C430L en een deel van B125C waarvoor een kleine kans geldt. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of keramische resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen, of graven voorkomen. Resten kunnen in de bouwvoor en aan het oppervlak voorkomen. Onder het maaiveld zullen de resten en sporen zich echter in context bevinden.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied onbebouwd was. Vanaf dan is er een lage kans op het aantreffen van archeologische resten. De kans is klein dat er structuren, sporen of andere resten onder het maaiveld zullen aangetroffen worden. Resten van slagvelden of oorlogen zijn in de omgeving niet bekend.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd. Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden.

Verder archeologisch onderzoek in het plangebied zou dus meer informatie kunnen opleveren over de menselijke aanwezigheid in dit gebied. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt als groot ingeschat. Het potentieel op het aantreffen van resten uit de diverse perioden maakt het interessant om bij aanwezigheid van archeologische resten de hiaten in de kennis van de regio op te vullen.

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een middelhoge potentie wat betreft de steentijd tot en met de middeleeuwen. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. In het programma van maatregelen wordt onderbouwd welke typen vooronderzoek aangewend moeten worden.

Indien uit het vooronderzoek blijkt dat een opgraving noodzakelijk is, dient rekening gehouden te worden met de uitvoering van de opgraving, alsook de uitwerking van de opgravingsresultaten, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie en restauratie. De specifieke invulling van de uitwerking van de opgravingsresultaten, van het natuurwetenschappelijk onderzoek en van de conservatie en restauratie zullen in het programma van maatregelen van de nota van het onderzoek in uitgesteld traject worden vastgelegd.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

Gysselinck, M. 1960: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Heirbaut, E.N.A. 2018: Nieuwbouw aan de Prins Boudewijnlaan te Kontich. Archeologienota, *LAReS-rapport* 132.

Jacobs J., F. Wuyts & P. Laloo 2018: *Kontich Edegemse Beek, Nota*. GATE. Bredene.

Noens, G., R. Vergauwe, J. Jacobs & P. Laloo 2017: *Kontich Edegemse Beek, Archeologienota*. GATE, Bredene.

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Vandeveldde J., R. Annaert, A. Lentacker, A. Ervynck & M. Vandenbruaene 2007: *Vierduizend jaar bewoning en begraving in Edegem-Buizegem (prov. Antwerpen)*, in: *Relicta* 3, pp. 9-67, Brussel.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroerenderfgoed.be>

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2021B180	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:10.000	februari 2021
2021B180	2	inplantingsplan	luchtfoto's uit 2020 met aanduiding plangebied	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	3a	inplantingsplan	terreinsnede westelijk deel bestaande toestand	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	3b	inplantingsplan	terreinsnede oostelijk deel bestaande toestand	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	4	inplantingsplan	inplantingsplan nieuwe toestand	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	5a	bouwplan	terreinsnede westelijk deel nieuwe toestand	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	5b	bouwplan	terreinsnede oostelijk deel nieuwe toestand	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	6	bouwplan	funderingsplan	nvt	nvt	maart 2021
2021B180	7	historische kaart	uitsnede uit de Frickx kaart (1744) met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	1744
2021B180	8	historische kaart	uitsnede uit Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	1771-1778
2021B180	9	historische kaart	uitsnede uit Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding plangebied	onbekend	1:3.000	1841
2021B180	10	historische kaart	uitsnede uit de Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding plangebied	onbekend	1:3.000	1842-1879
2021B180	11	historische kaart	uitsnede uit Vandermaelenkaart (1845-1854) met aanduiding plangebied	onbekend	1:5.000	1845-1854
2021B180	12	historische kaart	uitsnede uit topografische kaart NGI	onbekend	nvt	1952-1969
2021B180	13	orthofoto	luchtfoto's uit 1971 met aanduiding plangebied	nvt	1:5.000	1971
2021B180	14	orthofoto	luchtfoto's uit 1979-1990 met aanduiding plangebied	nvt	1:5.000	1979-1990
2021B180	15	orthofoto	luchtfoto's uit 2000-2003 met aanduiding plangebied	nvt	1:5.000	2000-2003
2021B180	16	orthofoto	luchtfoto's uit 2020 met aanduiding plangebied	nvt	1:5.000	maart 2021
2021B180	17	terreindoorsnede	terreindoorsnede	nvt	nvt	februari 2021
2021B180	18	hoogtekaart	hoogteligging van plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:20.000	februari 2021
2021B180	19	bodemkaart	uitsnede tertiair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	februari 2021
2021B180	20	bodemkaart	uitsnede quartair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	februari 2021
2021B180	21	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	februari 2021
2021B180	22	bodemkaart	uitsnede bodemerosiekaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	februari 2021
2021B180	23	bodemkaart	uitsnede bodembedekkingskaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	februari 2021
2021B180	24	archeologische kaart	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied	onbekend	1:20.000	februari 2021
2021B180	25	archeologische kaart	analysekaart op basis van de DTM en de CAI-waarden	onbekend	1:20.000	februari 2021